

# Česko hledá způsob, jak konečně najít skutečné vlastníky firem, Agrofert ale stále přehlíží

-TEXT- ALŽBĚTA VEJVODOVÁ

**Z**ákonodárci udělali další krok ve snaze rozkrýt skutečné vlastníky firem a spolků, v jejichž rukou často končí státní dotace nebo peníze z veřejných zakázek či které skrze spletitou vlastnickou strukturu perou špinavé peníze. Pomoci má nový zákon o evidenci skutečných majitelů, který má nahradit současnou právní úpravu, jež je roztržena mezi několik předpisů. Poslanecká sněmovna by ho měla projednat v září. Návrh vyjasňuje definici skutečného vlastníka a tam, kde je vlastnictví zřejmé, zavádí také automatizovaný přepis informací o majitelích z obchodního rejstříku do evidence. To by mělo podnikům a dalším organizacím, na něž povinnost evidovat vlastníky dopadá, ulehčit od zbytečné byrokracie. Nebudou je už muset nechávat do evidence zapsat, případně aktualizovat jejich údaje při změně. Z povinnosti evidovat skutečné vlastníky pak vyjímá například bytová sdružení vlastníků nebo podílové fondy.

Evidence skutečných majitelů už v Česku funguje od ledna 2018. Trpí ale řadou nedostatků. Neziskové organizace ji kritizují například za to, že údaje v ní nejsou veřejné, což znesnadňuje kontrolu jejich správnosti. Navíc drtivá většina firem povinnost zapisovat své vlastníky do evidence ignoruje. Za to, že je tam nevkládají, jim totiž nehrozí žádné sankce.

Návrh zákona, který je nyní ve sněmovně, by měl tyto základní nedostatky odstranit. Veřejně dostupné by podle něj měly být základní údaje o skutečných majitelích, jako jsou jméno, rok a měsíc narození, stát bydliště nebo údaje o pozici skutečného majitele ve firmě. Přimět podniky a další organizace, aby nechaly své vlastníky do rejstříku zapsat, pak mají sankce. Za neuvedení skutečného vlastníka v evidenci jim bude hrozit pokuta až půl milionu korun.

Řada firem také bude muset po schválení nového zákona už zapsané údaje opravit. Mění se totiž zákonná definice skutečného majitele. Změna dopadne hlavně na dceřiné společnosti nadnárodních korporací. „Skutečnými majiteli české dceřiné společnosti mezinárodní skupiny budou nově členové vrcholného vedení mateřské společnosti,“ říká partner advokátní kanceláře Havel & Partners Ondřej Florián.

Doposud přitom tyto společnosti na místě skutečného vlastníka uváděly členy svých statutárních orgánů. Na opravu budou mít šest měsíců od účinnosti nového zákona, která se očekává ke konci letošního roku.

## V Česku za chybu pokuta, v Británii vězení

Avšak podle kritiků z řad neziskových organizací a advokátů nedává nový zákon jistotu, že zastaralé údaje skutečně opraví nebo doplní ty chybějící. Pokuta, kterou zákon zavádí, je podle nich totiž příliš nízká a hlavně pro velké firmy nebude dostatečnou motivací k nápravě. Pokuty jsou výrazně nižší než u jiných, srovnatelných zákonných povinností dopadajících na firmy.

„V tomto směru se lze lehce inspirovat u deliktů proti pravidlům hospodářské soutěže nebo na ochranu osobních údajů, kde lze uložit pokuty až do výše jednoho procenta čistého obrátu nebo pokuty v řádech milionů korun,“ říká partner advokátní kanceláře bpv Braun Partners David Vosol. A navrhovaná výše českých pokut za neuvedení skutečného vlastníka zaostává i v mezinárodním srovnání. Například v Rakousku může pokuta za nezapsání skutečného majitele do evidence vyšplhat až na 200 tisíc eur,“ dodává advokát. To je v přepočtu více než pět milionů korun.

Citelněji než finanční pokuta by tak na české společnosti mohly zapůsobit nepeněžité sankce v podobě omezení práv společníků, které návrh zákona také nově zavádí. Podnik totiž podle návrhu tuzemského zákona nebude smět vyplatit podíl na zisku majiteli, který nebude zapsaný

**Za utajování skutečného majitele bude v Česku hrozit půlmilionová pokuta. V Británii za totéž hrozí statutárním orgánům firem dvouleté vězení.**

v evidenci. A pokud bude součástí vlastnické struktury jiná společnost s nejasným vlastnictvím, nedostane podíl na zisku ani ona. Navíc nebude moci nezapsaný vlastník ani hlasovat na valných hromadách.

Novela zákona o zadávání veřejných zakázek, která též nyní čeká na projednání ve sněmovně, pak zavádí další sankci za neuvedení skutečných majitelů. „Pokud bude přijata, bude zadavatel povinen vyloučit dodavatele, který nemá zapsaného skutečného majitele v evidenci, z výběrového řízení,“ upozorňuje mluvčí ministerstva pro místní rozvoj Vilém Frček.

I tak ale budou české sankce mírnější než v jiných zemích. Například britská právní úprava stanovuje, že pokud povinná osoba nepředá přesné informace do rejstříku skutečných majitelů, dopustí se trestného činu, za který může skončit až na dva roky ve vězení. Stejný trest může soud uložit také v případě uvedení nepravdivých údajů.

Správnost a úplnost údajů v evidenci je přitom zejména při zadávání veřejných zakázek v Česku klíčová. „Má-li uchazeč zápis v evidenci skutečných majitelů, musí se zadavatel spokojit s těmito informacemi,“ upozorňuje partner advokátní kanceláře Peyton legal Jakub Málek. Nebude je tedy už nijak ověřovat.

### Utajování vlastníků může pokračovat

Avšak i pokud by nové sankce zafungovaly správně, všichni skuteční majitelé v evidenci dohledatelní nebudou. Návrh totiž stanovuje řadu výjimek. „Pracuje například s možností znepřístupnit údaje o skutečném majiteli, který není plně svéprávný. Jedná se tedy o nezletilé či o osoby, jejichž svéprávnost byla omezena soudem,“ uvádí Ondřej Florián z Havel & Partners.

Další výjimku přiznává zákon společnostem vloženým do svěřenských fondů. Má totiž platit, že zakladatel a obmyšlený svěřenského fondu nemusí být zároveň uveden jako skutečný vlastník korporace ve fondu vložené. Výjimka podle ministerstva spravedlnosti cílí na situace, kdy nemohou tito lidé chodit korporace ovlivnit. „Bude-li například plnění pro obmyšleného spočívat v tom, že mu má být po jeho 18. narozeninách zaplacen studium, jistě jej nelze považovat za skutečného majitele společnosti,“ uvádí Andrea Šlechtová z ministerstva spravedlnosti.

Jenže podle neziskových organizací tato výjimka umožní majitelům firem dál skrze svěřenské fondy zatajovat svou roli v podniku. „Jako skutečný vlastník společnosti ve svěřenském fondu se zapíše svěřenský správce a nebude se dál zjišťovat, jsou-li tam ještě další skuteční

majitelé,“ vysvětluje právník Transparency International Petr Leyer. Například premiéra Andreje Babiše nebude nic nutit, aby se nechal zapsat jako skutečný majitel firem, které vyčlenil do svěřenských fondů. Podniky ze skupiny Agrofert se tak dál budou moci ucházet o veřejné zakázky, byť by mohlo jít o střet zájmů.

## ➤ Na Slovensku stále považují Andreje Babiše za skutečného majitele Agrofertu, byť jej vložil do svěřenského fondu.

Podle advokátů jde o nesystémovou výjimku. „Jedná se o nadbytečné a přinejmenším matoucí ustanovení, které jde nad rámec evropské směrnice proti praní špinavých peněz,“ upozorňuje Anna Břenková, právnička pražské pobočky advokátní kanceláře GHS Legal. Navrhovaná česká právní úprava se tím zásadně liší například od toho, co funguje na Slovensku. V tamním rejstříku totiž Babiš jako skutečný vlastník Agrofertu figuruje. I proto už mívá na tuzemskou předlohu pozměňovací návrh, který by výjimku pro svěřenské fondy vyškrtl.

Ze slovenské právní úpravy by si Česko mohlo vzít inspiraci i v jiných ohledech. Podle Marka Zelenky, předsedy nevládního tuzemského hnutí Oživení, jde například o ověření správnosti údajů v evidenci. Za tu na Slovensku ručí oprávněné osoby, které zápis provádí. Ty o svém postupu při určování skutečných vlastníků vystavují certifikát, v němž uvádí i postup a dokumenty, které použily k jejich ověření.

„Při identifikaci konečného uživatele výhod společnosti s ručením omezeným se seznamujeme s aktuální korporátní dokumentací, zároveň prostřednictvím nahlédnutí do sbírky listin obchodního rejstříku se seznamujeme s předchozí vlastnickou a řídicí strukturou společnosti až k založení společnosti,“ popisuje Lucia Kršáková, právnička bratislavské pobočky advokátní kanceláře GHS Legal. Další skutečnosti, které mohou pomoci skutečného vlastníka rozkrýt, si advokáti nechávají zpravidla doložit čestným prohlášením zainteresovaných osob. Advokátka Marianna Kuchtová, která ověřila skutečné vlastnictví Agrofertu, tak například využila čestné prohlášení Andreje Babiše a jeho partnerky Moniky i správců dvou svěřenských fondů, do nichž Babiš svůj majetek vložil.